

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 12

Fylke: Buskeruds.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Nes.

Emne: Gamal Engkultur.

Bygdelag:

Oppskr. av: Ola S. Aasen.

Gard: Salsen.

(adresse): Nesbyen.

G.nr. 80 - Br.nr. 2.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1) Man brukte og si det blir bra eng i år, eller engen står fin nu, udslätter er slätter som liger vindgjast, som blir havnet både vår og høst, akre blir brukt som naven på aker som ikke blir sådd, og ligeledes blir akre brukt til benevise, på fildad ang, og atterlaje blir også nemt, atterlaje det er det samme som lagt ut, (jeg vil laji at denne ~~de~~ akren er våren.) ja navnet fjukkeng blir brukt, og så er det raskeslät eller skrapslät, ja det var grav for, og småfor dette gravfor blev også nemt som blaitingfor, for dem sto jærne lit vand over det da dem ga kuene det. Det var nok mange naven på udslätterne, det var rasketæigen, staintæigen, og tubetæigen og fleire slike.

2) Rydjing.

Ja slike udslätter vaks det jærne en del små skog av alle slags, og disse måtte da rydjas bort skulde ikke slätterne gro at, og dette arbeide blev nu helst jart ved st hans

eller i høbaln som dem sa, og da var det nu helst at dem kosa som dem sa, det var og lage det dem hugede ned i en slags brøit såpas tjukt at det bran, også var det å brænde det neste vår og så karn der og grava dette ned, (pikke ned karn i kåso som det blev sagt) og vist det ikke blev brukt det, så var det og lage det dem hugede ned i dynger og brænde det, dem blev nu kalt rydnings dynger, og jør dette arbeide blev kalt og røa eller og ryde. (Me skal ha rudd nako borti rasketdigen.) Ja det hente nok at man brænt ar nako stein og rude vek stuv og tubu og jabna det til både på eng og udslätter.

3) Måsavoksen, eng.

Kiss enga blev formegit måsavoksen så var det helst alle dem brukte og jåstø med og da var det og jåstø nakså sterkt, alle det vil si småkråter jåstø, og da var det jærne og så på nako formå for i den er det en hel del med alt slags frø, for nako som timati hade dem ikke for lang tid til bake, for en 70 år siden eller så, og dem brukte ogrå å så formå på åken som dem vilde ha til økre, for grasfrø av naget slags var det ikke stort av for en 70 år siden, derfor måtte dem bruke det dem hade.

4) Myr og vassjuk eng. Vatning.

Ja ja det har nok vert brukt meget og på vek vand både av vassjuk eng og i udslätter og myr, i eng ja til og med i

åker, har det vert brukt og ta veider og
 fåt rek vandet, og da var det jærne og isar
 i åker og ta dem makså juppe ja nesten 1 m
 og så var det å steinsata dei då, da å
 steinsata ei veit, det var å sata stein på
 lappen i veite so det blev svært jiste i
 bakte, og sar det jærne og ha nåke små
 stein opå og så var det og ha mase eller
 granbar opå stein så ikke jorden kom til
 og rasa i blant stein og fakte det til også
 måtte man ha et jord lag opå da, og i
 en åker måtte det vere makså fylt for
 at man ikke skulde komme ned på stein
 da man pløide, men jenem eng der var
 veite jærne ikke så jup, dette arblide var
 å laji at ei veit. (Ja dena veite må me
 ha lagt at i høst) Men i myr og unke=
 kelte andre steder lat dem veite vera
 åpen det var og ta ei åpen veit.

Det hente nok at dem vatna enga men
 det var nu helst ved at dem ledet vandet
 barsaver, enga ved små veiter eller graffer
 men da måtte det nu helst vere lit hølent.

5)

Gjødsling.

Ja det var og er endnu i bruk og
 gjødsle eng med vintergjødsel, og i gam=
 mle dager i sør, men nu er det nu så
 å si slut med det heri bygda, men ikke lengre
 til fjels, dem har jærne bare lit åker
 og da var det og er det til det at dem
 brukte mengden av gjødslen på enga.
 Aller helst blev nu fallen (småkråfor=
 gjødsla) brukt til eng, og da var og er det

4
å ha på det en syntes efter så galent det
var, var det svært steinut så blev det å
ha på minder, var det der ~~da~~ va slit og fint
så var det og ha på så det blev ei brun
brøio.

7) Det vart nu helst sagt at nu får vi
slå måkabroia, a høiet der enga blev
gjødset blir nu nevent som høvedfor,
(det skal slik sunk til åt deta høvedforet.)

8) Sa ja det vart nok jart for at få høvedt
seget nedover jare, og det var nu helst
uthusa da, for der det var slik såg man
nok at det var soeraro eng nedover fra
uthusa ~~det~~ der det var høvedseget.

Sakrane måtte nu helst lig der det var
braktes for der var det dårligere med gras:
mart for der blev det helst i turaste laget
for det var vel ikke altid det var for
høvedseget.

8) Det var nu forskjelligt med når man
hadde gjødsla udover enga, somme tider var
det om høsten og andre tider om våren,
mange tider gjødsten kjørte man gjødsla
ut om høsten og lat den lige i lasevis
til om våren da brøide dei moka utover,
men då var det vel ikke stor kraften i den,
men den var då mair og fin og brøia ut-
over, arbeidsmåten var omtrent den samme
som da man gjødsla åker, for dem kjørte
jeune ut gjødsla om vinteren på slæde og la
den i lasevis, og så var det å banko den
små med en måkaklube, og dei var det nu
minst to slå av den ene var en almindelig
klube,

og den andre slags var en helst av bjørk og som det var en ~~tråk~~ krak på i roten og som var så en 1,25 m lang og så halt dem i kaperen og banka måke med den krakute ratenden.

Og så var det å brøse den med en reku og var man så heldig og ha en spareku spareku var ei almindelig reku men den var jærnskod fremst, så var man heldig.

Men så blev det jærnspar å få kjøbt og da blev det nu meget lettere og arbeide med måke, men senere så blev det græipper å få kjøbt.

(Jeg hadde ikke set måke græip før jeg var 9 år og det var i 1886) Og da blev det seer let og arbeide med måke, (eller gjødsel som det nok helst hetter nu.) reiskapen blev byttet

efter som den kom i handlen. Og da man hadde brøit måke utover enga så var det og er det jærne til det at man må ha ei rive og raka måke utover lit bedre også er det for at få den småvø, så den ikke følger med da man skal raka høiet.

Det blev jærne brukt en lit tråkare rive til dette bruk en så kalla måkarive.

Da må det vel bli at spæln avløste reku så i 1870 omtrent og græip fik vi vel i 1880 kanskje, i alfal herapi.

1) Åa beite enga har nok vert i bruk hele tiden tror jeg, det var nok ikke for at få gjødsla enga eller utslittene men det var for havnen skjyld, at dem trode det var til bate for enga det var det ikke, bare for havnen sin skjyld. Det fantes nok engeståker som ikke vart beita. Som våren var det nok en del som ikke blit beita, og det var lng som

6
ikke blev beita om høsten også helst vist
det var lit løs mark, Udslåttene blev nu
i almindelighet beita både vår og høst.

Dem hade det til det at vist dem beita om
våren så skulde det en go måkabroie til
og erstatte det med.

10) Jeg tror ikke det er så nær forskjælen på
bitinga akkurat, men i almindelighed så vil
dem nu helst spare nysæd eng for beiting nu da
men når skiftet kam er ikke godt at si for dem
bruger det så forskjæligt samme slite og andre
slite, og ikke er det ligt i alle år heller.

11) Ja det varst jart tilig om våren første det
blev tii og da var det helst og bruke en så
kalla mækjaklubbe og disse klubbene har jeg
nu nemt lengre fremme, men jeg kan tilføie
at den som dem i Løtesdalen kalla spjatt,
den har og er nok i bruk her også, den var
som det står en stak med en bøyg i enden
og den blir kalla mækaklubbe den var nu
træk som et almindelig økseskaft, i den
enden man halder i, og den andre enden som
dem banker med, altså røfenden blir nu lit
trækere. Men det hender nok at dem bruker
en mækarive også, vist mæke er riktig blødt.

12) Det var og ha dem ind i fjæsæt da vist
dem ikke hade værfjæs og værfjæsæt stod da
jerne i utkanten på uendomen eller ved
en udslåtte, det var vel ikke al tid det
var for at få jødsel til udslåttene at dem
hade værfjæs eller samarfjæs, det var nu
jerne for det at da det blev varmt om
våren så blev det jerne fleguet og varmt
i et almindeligt fjæs, men et værfjæs som

vi kaller det der, var det ikke så varmt for det var nu meget jyste timra og ikke mäsja, jeg kjender ikke til at dem hade mer en et värfjäs her opi for det er ikke så store eiendommene her, det var nu helst om hästen denne jäste blev hat ut.

13) Heimö vart dei nok hat i fjäs da dem gik på havn, men på sætren der låg dem nok ute i ei kven om samarn især vist det var godt veir, ja i gammel tid lå dem nok ute hele tiden med dem var på sæteren da var det å ha ei kven å ha dei inni om netten og så var det å flåta denna kvene da når det blev for mäkut i den.

14) Jeg kjender ikke til at det vart brukt kven for nåuskrötter tjeme, men på sætrere var det brukt, det var jense en staks rålegar, og den vart nok samme tiden flut vist det vart for mäkut.

Men til små krättera vart det brukt grindar, det var jense 6 grindar da som blev sat op som en runde dem blev festa i nogen ståura som blev ståura nedi jorden, og derini hade dem da både jait og säu, og disse grindane måtte dem da flåta når det blev for meget mäkut der indi, på denne måtten fik dem jäste en del av sætren ver sammen, men nu er det slut med det for en 40-50 år siden for nu går säuene ute som dem vil, og jaitane har dem i hus nu om sameren og häst og vär, der grindane sto der vart jäste så små at det ikke vart noko arblide med den der.

Det var å grindgå vollen, og å kvenga
Stålen som dem jærne sa, grindane var laga
av tunne bard.

15) Ja dei brukte nu farskjæligt for at skrama
udyra med, men det beste var vist nok
valme, vist dem høste jeto bjærnen så la-
ga dei op en varme barte ved kvene
det måtte da helst være av grov ved
eller tyri råter som bian så at si hele
natten.

16) Det har jeg ikke hørt om, men hade
dem hørt at bjærnen var i nærheden
så var det helst varme dem jardo op,
gråbein skuld skjyt for varme den agrå.

17) Fik han noget så var det vel en
sætekake med smør eller råmme på,
(denne slags kake blev nu kalt melkekake
kvikake og rårekake) a den blev nu
kalt grinde beten.

18) Kjænder ikke til dette her i bygda.

19) Det blev nu nemt fetrol, og det var
der krötora kam da dem kam or skogen
eller fjaldet, og skulde til husen eller
til fjøset, Stål er det same som sæteval.

20) Ja nu er det mest indjeste alle sæten
som blir kalt sæteval eller Ståln (eg
ska på Ståln i dag eller eg har no
sligi einø valn no.) Ja det går apende
med Stålslåppen det blir far dytt måi,
jåsla blev og blir kjært ut om høsten
da man har stått og føt i faret, og brøit
og pynta med på beste måten.

21) Nei ikke her i dalen, andet dem kunde
blanda dem med lit fin jord det var nu
helst småkråte jåsla dem blanda da.

Bu
Ves,

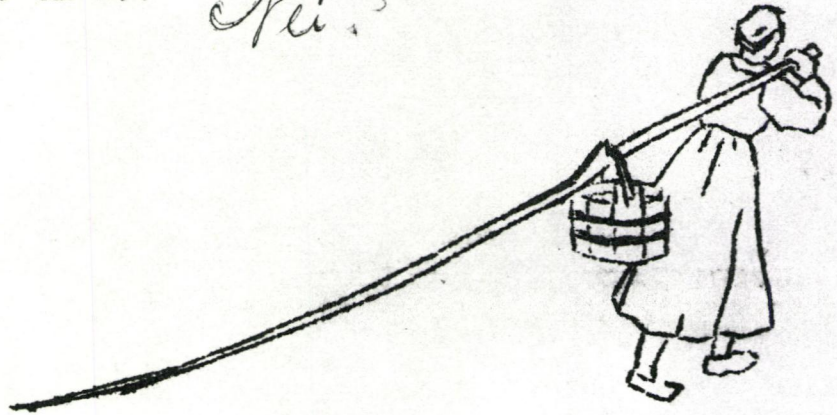
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDGY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampla over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

Nei

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ?

Nei.

Har ein bruka kumøkk til brensel ?

Nei

2712

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING